

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

RECREATIONAL TOURISM AS ONE OF THE IMPORTANT FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

У статті розглянуто роль туристичної галузі у системі міжнародних економічних відносин, з'ясовано та систематизовано основні теоретичні та практичні питання туризму в сучасних міжнародних економічних відносинах, продемонстровано основні напрями та перспективи розвитку рекреаційного туризму як однієї з основних галузей світової економіки. Розкрито значення рекреаційного туризму для сучасних міжнародних економічних відносин, обґрунтовано основні напрями та перспективи розвитку туризму як однієї з провідних галузей світової економіки. Проаналізовано особливості впливу туризму на формування стійких і взаємовигідних зовнішньоекономічних зв'язків та на формування ефективної системи взаємодії між суб'єктами глобального ринку в глобальному економічному середовищі. Розглянуто такі питання, як значення туризму в міжнародних економічних відносинах і прогнозування майбутніх тенденцій розвитку.

Ключові слова: туризм, міжнародний туризм, економічний розвиток, індустрія туризму, сталий розвиток, рекреаційний туризм, туристична індустрія, туристична галузь, світовий ринок туристичних послуг, міжнародні економічні відносини, міжнародне економічне співробітництво, інвестиції.

The article examines the role of the tourism industry in the system of international economic relations, clarifies and systematizes the main theoretical and practical issues of tourism in modern international economic relations, demonstrates the main directions and prospects for the development of recreational tourism as one of the main sectors of the world economy. The significance of recreational tourism for modern international economic relations is revealed, the main directions and prospects for the development of tourism as one of the leading sectors of the world economy are substantiated. The peculiarities of the influence of tourism on the formation of stable and mutually beneficial foreign economic relations and on the formation of an effective system of interaction between global market entities in the global economic environment are analyzed. Such issues as the significance of tourism in international economic relations and forecasting future development trends are considered. Tourism resources, which are the main purpose of travel, are of great importance for the development of both international and domestic tourism. In these circumstances, they determine and determine the most important economic indicators of tourism, such as the number of tourists, prices for services, geography of trips, their seasonal distribution, duration of stay. The potential of recreational tourism in modern conditions is analyzed. The concept and structure of the recreational and tourist complex are defined in order to highlight the main prerequisites, problems and prospects for the development of recreational tourism. Tourism resources, which are the main purpose of travel, are of great importance for the development of both international and domestic tourism. In these circumstances, they determine and determine the most important economic indicators of tourism, such as the number of tourists, prices for services, geography of trips, their seasonal distribution, duration of stay. The work used general scientific methods (analysis and synthesis, systems approach, induction and deduction). Systems approach (principles of distinguishing hierarchical levels of recreational and tourist systems and connections between them), cluster analysis (grouping recreational zones according to the features of their functions), classification and typification (allocation of forms of territorial organization of recreational and tourist activities and isolation of individual types in each of the selected forms), analysis and synthesis (analyzed component phenomena and objects of the recreational and tourist complex and the tourist and recreational sphere).

Key words: tourism, international tourism, economic development, tourism industry, sustainable development, recreational tourism, tourism industry, tourism sector, world market for tourism services, international economic relations, international economic cooperation, investments.

УДК 338.48:339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct83-11>

Арестов С.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та
підприємництва,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова

Arestov Serhii

Odesa I. I. Mechnikov National University

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі рекреаційний туризм займає важливе місце в системі міжнародних економічних відносин і стає важливим фактором економічного зростання. Рекреація та туризм є одним з найприбутковіших видів бізнесу у світі. Цей сектор останнім часом стає дедалі важливішим у структурі національних економік, і розвивається дуже

швидкими темпами, в країнах що надають розвитку рекреації та туризму пріоритетного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день є багато праць науковців, що досліджують роль рекреаційного туризму в міжнародних економічних відносинах. Зокрема, проблеми розвитку рекреаційно-туристичної сфери розглядаються у працях В. Євдокименко [1], В. Цибух [2],

О. Бейдик [3], та багато інших. Аналіз останніх наукових даних засвідчує, що дана тема є досить актуальною і мало вивченою.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття значення рекреаційного туризму в сучасних міжнародних економічних відносинах. Визначення важливої ролі туристичної індустрії для сучасних міжнародних економічних відносин, розробка основних напрямків і перспектив розвитку рекреаційного туризму як однієї з провідних галузей світової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок туристичних послуг – це глобальна система економічних відносин, у якій відбувається процес перетворення туризму та туристичних послуг у гроші, і навпаки, процес перетворення грошей у туризм та туристичні послуги. Цей ринок також має особливість бути непрозорим, що створює певні конкурентні характеристики [4, с. 105]. Рекреаційні туристичні послуги входять до спільного ринку туристичних послуг і останнім часом стрімко розвиваються.

В даний час розвиток туризму і туризму є найважливішою економічною і культурною діяльністю країни. Це важлива подія глобального впливу, рушійна сила соціально-економічного розвитку країни, важливий критерій збереження історико-культурної спадщини. Ідея будівництва туристичного комплексу та ресторану базувалася на його економічному значенні. Важливо визнати, що дозвілля є сектором, який впливає на широкий спектр економічної діяльності та проявляється різними способами. Є близько 25 галузей, які пов'язані з рекреаційним комплексом.

До найважливіших рекреаційних ресурсів належать бальнеологічні (мінеральні води, грязі, озокерит), кліматичні, ландшафтні, пляжні, пізнавальні [5, с. 35].

Рекреаційно-туристична інфраструктура – це товари та послуги, призначені для туризму, лікування та відновлення рекреаційних закладів, створення центрів дозвілля, природних і соціальних заходів, що використовуються з метою їх ефективності та економічної доцільності. Це програма природничих, технічних і соціальних викликів, яка допоможе вам відновити фізичні, розумові та робочі сили.

Рекреаційні ресурси можна розділити на дві основні категорії: природні ресурси та соціально-економічні ресурси. В даний час використовується концепція «можливості туризму та відпочинку».

Порівнюючи різні привабливі елементи рекреаційних туристичних дестинацій, можна зробити висновок, що природні ресурси залишаються найважливішим джерелом задоволення туристичного попиту.

За оцінками експертів Всесвітньої туристичної організації, розвиток туризму безпосередньо пов'язаний із загальним економічним станом

країни, оскільки динаміка подорожей тісно корелює з економічними тенденціями. Якщо відносні ціни залишаються незмінними, то збільшення реального споживання на 1% не впливає на обсяг поїздок. Водночас, при зміні цін на 2,5% кількість подорожей зростає на 4%, а зі збільшенням споживання на 5% витрати на подорожі зростають удвічі – на 10%. Відповідно, за зниження рівня споживання кількість туристичних поїздок скорочується.

Також важливу роль відіграє розвиток готельного бізнесу, який тісно пов'язаний із рекреаційно-туристичною сферою. За статистичними даними, обслуговування туристів забезпечує 60–70% загального доходу готельних підприємств. Саме тому формується єдиний готельно-туристичний комплекс.

Згідно з прогнозами Всесвітньої туристичної організації, до 2030 року кількість міжнародних туристичних поїздок сягне 2,1 млрд. При цьому доходи від туристичних і рекреаційно-туристичних послуг зростатимуть випереджальними темпами, досягнувши приблизно 2,7 трлн доларів США. Серед країн-лідерів виїзного туризму у 2030 році будуть Німеччина, Японія, США, Китай, Велика Британія, Франція, Нідерланди, Канада та Італія (табл. 1).

Ключовим фактором, що впливає на подальший розвиток рекреаційного туризму, є зростання чисельності населення Землі та його старіння. Прогнозується, що до 2050 року населення світу досягне 9,4 млрд осіб (рис. 1).

Таким чином, у довгостроковій перспективі зростання населення світу матиме прямий вплив на просторову структуру світового туристичного ринку та зростання чисельності туристів.

Іншим важливим фактором, що визначає тенденцію туристичних потоків, є екологічні умови. Урбанізація та зростання міського населення загострили проблеми екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища. Сучасні споживачі все більше віддають перевагу відпочинку в природних

Таблиця 1
**Країни-лідери виїзного туризму у 2030 році
(за прогнозом Всесвітньої туристичної організації)**

Країна	Кількість міжнародних поїздок, млн	Частка ринку, %
Німеччина	183	10,2
Японія	171,5	8,8
США	163,5	7,7
Китай	140,0	6,2
Велика Британія	106,1	6,0
Франція	57,6	2,3
Нідерланди	45,4	2,2
Канада	51,3	2,0
Італія	39,7	1,9

Джерело: складено автором за даними Всесвітньої туристичної організації

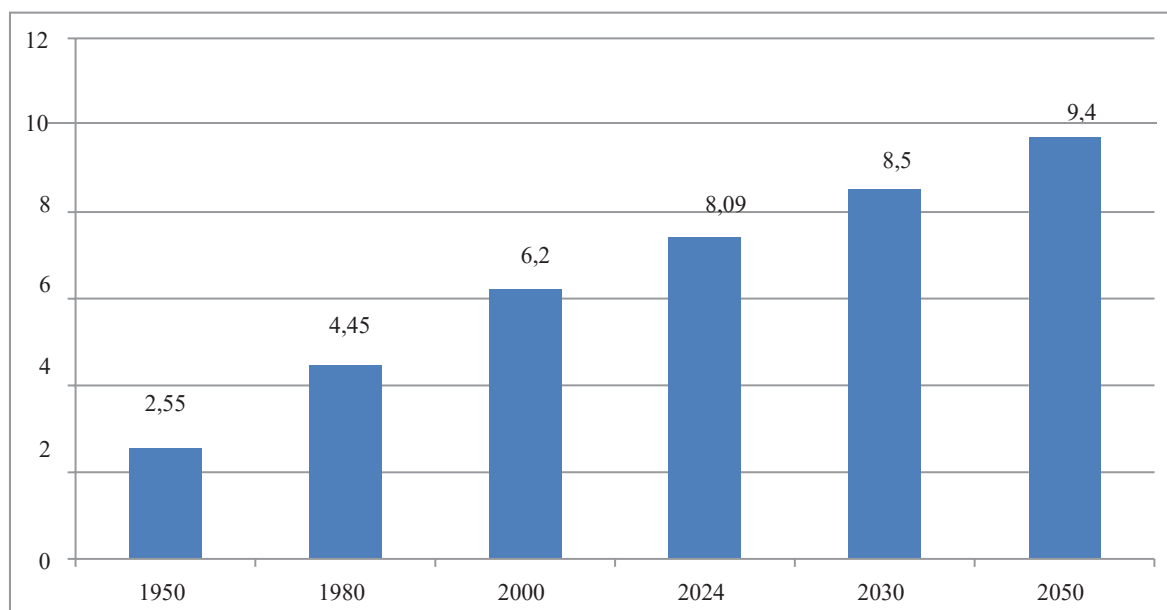

Рис. 1. Динаміка чисельності населення світу у 1950–2024 рр., 2030–2050 рр. (прогноз), (млрд. осіб).

Джерело: *Development Goals in an Era of Demographic Change* [6]

просторах з чистим середовищем. Водночас країни стикаються зі зростаючим тиском на екологічну політику та збереження природи. Щоб відслідковувати вплив туризму на навколишнє середовище, у 1991 році Всесвітня рада з подорожей і туризму (WTTC) заснувала Всесвітній центр досліджень туризму (WTTERC). Сьогодні екологічні фактори стали «величезною силою», яка неминуче впливає на кожен ринок товарів і послуг.

Згідно з останніми статистичними даними Всесвітньої туристичної організації, туристичний ринок продовжує стабільно розвиватися. За даними Всесвітньої туристичної організації ООН, у 2020 році кількість міжнародних туристів зросла на 5,6% (понад 50 мільйонів) до 1,7 мільярда. У 2021 році ця кількість зросте ще на 6% до 1,8 мільярда, що на 100 мільйонів більше, ніж у попередньому році. Ці дані підтверджують тісний зв'язок між щільністю населення та інтенсивністю туристичних потоків.

Висновки. Рекреаційний туризм є важливою частиною індустрії міжнародного туризму і відіграє ключову роль у зовнішньоекономічній діяльності багатьох країн. Це один із найважливіших і прибуткових секторів економіки після експортних секторів, таких як нафтова та автомобільна промисловість. Туристичний ринок має складну та різноманітну структуру і його стрімкий розвиток супроводжується появою нових маршрутів, вдосконаленням інфраструктури та транспорту, впровадженням сучасних технологій, створенням великої кількості робочих місць.

Одним із основних факторів, що впливають на ринок послуг у сфері відпочинку та туризму, є зростання населення. Це має підтримувати

високий попит на туристичні, готельні та ресторанні послуги та забезпечувати 3% щорічне зростання в цьому секторі. Зараз приблизно 17% населення світу бере участь у туристичній індустрії, і ця цифра буде продовжувати зростати в міру залучення нових туристичних груп.

Азіатсько-Тихоокеанський регіон все більше стає лідером у міжнародних туристичних подорожах, зараз на нього припадає близько 20% світових туристичних прибуттів, і ця тенденція, як очікується, збережеться протягом наступного десятиліття. Також зростає інтерес до країн Західної Африки та сприяння їх сталому розвитку. Водночас очікується зниження частки країн ЄС у світовому ВВП до 2050 року. Чіткий і доведений вплив відпочинку і туризму на розвиток світової економіки зумовлює велику зацікавленість міжнародних економічних організацій у співпраці в цій сфері. Високий потенціал прибутку туристичних послуг, невичерпна пропозиція, здатність до адаптації та постійного оновлення, стабільний попит сприяють розширенню міжнародного економічного співробітництва.

Майбутній розвиток індустрії туризму залежатиме від таких тенденцій, як зростання середнього класу, старіння населення, технологічний прогрес, екологізація туристичної діяльності та впровадження нових моделей розвитку туризму.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Євдокименко В.К. Рекреація і туризм: управління ендогенно орієнтованим розвитком в умовах глобальних взаємовпливів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2011. № 4. С. 228–237.

2. Цибух В. Туризм в Україні. Економіст. 2014. № 6. С. 35–37.

3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. Київ : Київський університет, 2001. 395 с.

4. Назарова О.Ю. Статистичне дослідження ринку туристичних послуг. *Молодий вчений*. 2016. № 7 (34). С. 105–108.

5. Жученко В. Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності в Україні: передумови та перспективи. *Регіональні перспективи*. 2001. №1 (14). С. 34–38.

6. Група Світового банку. Цілі розвитку в епоху демографічних змін. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/503001444058224597/Global-Monitoring-Report-2015.pdf> (дата звернення: 10.03.2025)

REFERENCES:

1. Tvdokimrnko V.K. (2011). *Rekreaciya i turizm: upravlinna endogeno orientovanim rozvitkom v umovah globalnih vzaimovpliviv* [Recreation and Tourism: managing Endogenously Oriented Development in the Face of Global Interdependence]. *Visnik Cherniveckogo torgo-*

velno-ekonomichnogo institute – Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute, no. 4, pp. 228–237.

2. Cibuh V. (2014). *Turizm v Ukraine* [Tourism in Ukraine]. *Ekonomist – Economist*, no. 6, pp. 35–37.

3. Beydik O.O. (2001). *Rekreaciyno-turistski resursi Ukraini: Metodologia ta metodika analizu, terminologia, rayonuvana: monografia* [Recreational and tourist resources of Ukraine: Methodology and analysis techniques, terminology, zoning: monograph]. Kyiv: Kyivskyi universytet, 395 p.

4. 4. Nazarova O.U. (2016). *Statistichne doslidjena rinku turistichnih poslug* [Statistical research of the tourism services market]. *Molodiy vcheniy – Young scientist*, no. 7(34), pp. 105–108.

5. Juchenko V. (2001). *Rozvitok turistko-rekreaciynoy diyalnosti v Ukraini: peredumovi ta perspektivi* [Development of tourism and recreational activities in Ukraine: prerequisites and prospects]. *Regionalni perspektivi – Regional perspectives*, no. 1(14), pp. 34–38.

6. Tsili rozvytku v epokhu demohrafichnykh zmin [Development Goals in an Era of Demographic Change]. Hrupa Svitovoho banku. Available at: <http://pubdocs.worldbank.org/en/503001444058224597/Global-Monitoring-Report-2015.pdf> (accessed: 10 March 2025).